

KONRAD WROŃSKI^{1,2}, KAMIL FRĄCKOWIAK³, LESZEK FRĄCKOWIAK^{1,4}

Odpowiedzialność karna za narażenie innej osoby na zarażenie wirusem HIV albo chorobą weneryczną

Criminal penalties for exposure any other person to HIV infection or venereal disease

¹Katedra Onkologii, Wydział Nauk Medycznych, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn

²Oddział Chirurgii Onkologicznej, Zakład Opieki Zdrowotnej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z Warmińsko-Mazurskim Centrum Onkologii, Olsztyn

³Katedra Prawa Karnego Materialnego, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn

⁴Oddział Ginekologiczny i Ginekologii Onkologicznej, Zakład Opieki Zdrowotnej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z Warmińsko-Mazurskim Centrum Onkologii, Olsztyn

KEY WORDS

HIV, venereal disease, law

SUMMARY

To this day, describes several tens of pathogens which can be transferred during breach of tissue continuity in the course of performing various medical procedures. According to the World Health Organisation, each year approximately 3 million health workers are exposed to blood-borne pathogens. Blood-borne pathogens which frequently exposed to medical personnel while performing medical activities are: virus B and C hepatitis and virus HIV.

In the US every year, there has been a 800 thousand random stab, which result is about 40% of infections hepatitis B and C and 4.4% of reported HIV infections in population of health workers. Every patient staying in a medical facility should provide full information to medical personnel that he/she is HIV positive or Hepatitis B or C positive. Similar information should be communicated by a doctor – who is HIV positive or Hepatitis B or C positive – to patient. The patient should have a choice whether to be treated by a doctor infected. Conscious exposure of another person to HIV infection is a crime.

In this article, the authors present legal consequences of threatening a person who knowingly or unknowingly exposing to HIV infection or venereal disease to another person.

WSTĘP

Do dnia dzisiejszego opisano kilkadziesiąt patogenów, które mogą zostać przeniesione podczas naruszenia ciągłości tkanek w trakcie wykonywania różnych procedur medycznych (1, 2). Według Światowej Organizacji Zdrowia co roku około 3 milionów pracowników medycznych jest narażonych na kontakt z krwiopochodnymi patogenami. Patogenami krwiopochodnymi, z którymi najczęściej styka się personel medyczny podczas wykonywania czynności medycznych, są: wirus B i C zapalenia wątroby i wirus HIV.

W USA co roku notuje się 800 tysięcy przypadkowych zakłuć, których wynikiem jest około 40% zakażeń wirusowym zapaleniem wątroby typu B i C oraz 4,4% zakażeń HIV odnotowanych w populacji pracowników opieki medycznej (3).

OMÓWIENIE

Każdy pacjent przebywający w placówce medycznej powinien udzielić pełnych informacji personelowi medycznemu na temat nosicielstwa wirusa HIV i WZW B i C. Podobne informacje powinny zostać przekazane przez lekarza – nosiciela wirusa HIV czy WZW – pacjentowi. Pacjent powinien mieć wybór, czy chce być leczony przez zakażonego lekarza. Świadome narażenie drugiego człowieka na zarażenie wirusem HIV jest przestępstwem.

Wykaz zakażeń i chorób zakaźnych został określony w załączniku do ustawy o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi. Zarówno zakażenie ludzkim wirusem niedoboru odporności (HIV), jak i zespół nabytego niedoboru odporności (AIDS) zostały wymienione w punkcie 55 wspomnianego katalogu. W świetle obecnej wiedzy medycznej choroba AIDS stanowi czwarty, ostatni

etap rozwoju infekcji wirusem HIV. Pośród stypizowanych chorób pozycje 25 oraz 41 zajmują także choroby weneryczne (kiła, rzeżączka).

Przestępstwa narażenia innej osoby na zarażenie wirusem HIV albo chorobą weneryczną zostały spenalizowane przez przepisy art. 161 Kodeksu karnego.

Przepis art. 161 § 1 Kodeksu karnego dotyczy sytuacji, w której sprawca, wiedząc, że jest zarażony wirusem HIV, naraża bezpośrednio inną osobę na takie zarażenie (4). Wobec tego jest to przestępstwo indywidualne, którego może dopuścić się jedynie ten, kto w chwili popełnienia zarzuconego mu czynu jest nosicielem wirusa HIV i wie o tym fakcie. Poza regulacją przepisu pozostaje kwestia sposobu zachowania się sprawcy. W związku z tym sankcji podlegają nie tylko kontakty płciowe, ale również inne czyny mogące skutkować zarażeniem innej osoby (np. poprzez krew, używanie zainfekowanej igły) (5). Zachowanie sprawcy może być realizowane tylko w stosunku do osoby, która do momentu czynu nie była zarażona wirusem. Odpowiedzialność karną ponosi jedynie podmiot, który działa umyślnie w zamiarze bezpośrednim bądź ewentualnym. Oznacza to, że sprawca chce albo co najmniej godzi się na możliwość bezpośredniego narażenia na zakażenie innej osoby. Do znamion ustawowych nie należy konieczność zaistnienia zakażenia ani tym bardziej wywołania uszkodzenia ciała, rozstroju zdrowia czy uszczerbku na zdrowiu, zwłaszcza w postaci choroby AIDS albo śmierci osoby pokrzywdzonej (5). Do zaistnienia przestępstwa wystarczające jest stworzenie realnego zagrożenia zarażeniem wirusem. W takim przypadku możliwe jest orzeczenie kary pozbawienia wolności do lat 3.

Przepis art. 161 § 2 Kodeksu karnego sankcjonuje przestępstwo bezpośredniego narażenia innej osoby na zarażenie m.in. chorobą weneryczną. Analogicznie jak w przypadku narażenia na zarażenie wirusem HIV, przestępstwa może dokonać tylko ten, kto jest dotknięty chorobą weneryczną i wie o tym. Zagrożenie karne jest jednak łagodniejsze w porównaniu do sankcji określonych w § 1. Sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Należy podkreślić, że poza zakresem regulacji przepisu art. 161 Kodeksu karnego pozostaje nieumyślne narażenie na zarażenie wirusem HIV lub chorobą weneryczną (6). W obecnym stanie wiedzy medycznej trudno bowiem wyobrazić sobie sytuację, w której osoba, wiedząc, że jest nosicielem wirusa bądź też jest dotknięta chorobą weneryczną, nie uświadamia sobie, z jakimi konsekwencjami to się wiąże. Z pewnością sprawca posiada wiedzę, że może zarażać inną osobę oraz zna sposoby, poprzez które możliwe jest zarażenie. Informacje w tym zakresie są powszechnie znane w społeczeństwie. Ponadto typowym w takim przypadku zachowaniem jest fakt poszukiwania informacji

o następstwach oraz rozwoju wirusa bądź choroby przez osobę, która dowiaduje się, że wskazany problem medyczny bezpośrednio jej dotyczy (4). Określone w art. 161 Kodeksu karnego przestępstwa są ścigane na wniosek pokrzywdzonego. Wobec tego osoba, która została narażona na zakażenie, chcąc, by sprawca został pociągnięty do odpowiedzialności karnej, powinna zgłosić się do organu ścigania (policja, prokuratura) i złożyć wniosek o ściganie.

W odmienny sposób penalizowana jest sytuacja, w której skutkiem działania osoby zarażonej wirusem HIV bądź dotkniętej chorobą weneryczną jest zarażenie chorobą, a nie tylko narażenie na zarażenie. Jeżeli w konsekwencji takich czynów ofiara doznaje ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, sprawca ponosi odpowiedzialność na mocy przepisu art. 156 Kodeksu karnego. Przepis art. 156 § 1 pkt 2 stanowi, iż ten, „kto powoduje ciężki uszczerbek na zdrowiu w postaci (...) ciężkiej choroby nieuleczalnej lub długotrwałej, choroby realnie zagrażającej życiu (...)” podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10”. Należy uznać, że choroba AIDS mogąca być konsekwencją zarażenia wirusem HIV spełnia powyższe kryteria ciężkiego uszczerbku na zdrowiu. Powszechnie wiadomo bowiem, że AIDS jest chorobą ciężką, nieuleczalną i długotrwałą (4, 5). Łagodniejsza odpowiedzialność karna przewidziana jest w stosunku do sprawcy działającego nieumyślnie. W takim przypadku może być orzeczona kara pozbawienia wolności do lat 3. Jednakże, gdy skutkiem ciężkiego uszczerbku na zdrowiu jest śmierć pokrzywdzonego, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12. Przestępstwo spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu jest ścigane z urzędu.

Problem pojawia się w sytuacji, gdy doszło do zarażenia innej osoby, jednak czyn został ujawniony, zanim wirus HIV przekształcił się w chorobę AIDS. Wobec tego, że w organizmie osoby zarażonej zaistniał wirus niebędący jeszcze chorobą, niedopuszczalne jest przyjęcie kwalifikacji prawnej z art. 156 Kodeksu karnego. W związku z tym, iż konsekwencją rozwoju infekcji wirusem HIV jest rozstrój zdrowia trwający dłużej niż 7 dni, wskazane jest przyjęcie za właściwą regulację zawartą w art. 157 § 1 Kodeksu karnego (4). Sprawca niniejszego przestępstwa podlega wówczas karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Ściganie następuje z urzędu.

PODSUMOWANIE

1. Każdy pacjent przebywający w placówce medycznej powinien udzielić pełnych informacji personelowi medycznemu na temat nosicielstwa wirusów HIV oraz WZW B i C.
2. Świadome narażenie drugiego człowieka na zarażenie wirusem HIV jest przestępstwem.
3. Przestępstwo świadomego narażenia innej osoby na zarażenie wirusem HIV jest ścigane z urzędu.

ADRES DO KORESPONDENCJI

Konrad Wroński
Oddział Chirurgii Onkologicznej
Zakład Opieki Zdrowotnej
Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
z Warmińsko-Mazurskim
Centrum Onkologii
ul. Aleja Wojska Polskiego 37,
10-228 Olsztyn
tel. +48 505-818-126
konradwronski@wp.pl

PIŚMIENNICTWO

1. Szymańska J: Microbiological risk factors in dentistry. Current status of knowledge. *Ann Agric Environ Med* 2005; 12: 157-163. 2. Colins CH, Kenedy DA: Microbiological hazards of occupational needlestick and sharp injuries. *J Appl Bacteriol* 1987; 62: 385-402. 3. Nelson DI, Concha-Barrientos M, Driscoll T et al.: The global burden of selected occupational diseases and injury risks: Methodology and summary. *Am J Ind Med* 2005; 48(6): 400-418. 4. Banasik K: Przestępstwo narażenia na zarażenie wirusem HIV (art. 161 § 1 Kodeksu karnego). *Prokuratura i Prawo* 2009; 6: 53-61. 5. Chicińska B, Moraczewska A: Zakażenie HIV i choroba AIDS. Elma Books, Warszawa 2001. 6. Zoll A: Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Komentarz do art. 117-277 Kodeksu karnego. Warszawa 2013.

nadesłano: 08.05.2015

zaakceptowano do druku: 19.05.2015